

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	1
Indledning.....	2
Et form(at)eksperiment – Introduktion til nonprofit-forlaget [Fingerprint].....	2
Et fingeraftryk – Om [Fingerprint]s trykte bøger og deres materialitet	3
Forlagets paradoks – Om [Fingerprint]s udgivelser i bog- og webmediet.....	7
Nonprofit-forlaget [Fingerprint] i over- og underskoven.....	10
Konklusion.....	12
Litteraturliste	13
Bilagliste	14

Indledning

Denne opgave vil fokusere på nonprofit-forlaget [Fingerprint] som repræsentant for en bølge af små forlagsprojekter, der er kommet til verden indenfor de sidste par år. Forlaget og dets projekt adskiller sig fra mere traditionelle forlag og deres oftest kommercielle foretagender, ligesom [Fingerprint]s udgivelser skiller sig ud fra mængden ved deres bevidste, men alternative udnyttelse af både bog- og webmediet. Et forlag som [Fingerprint] synes således at fungere på helt andre præmisser end de traditionelle forlag.

I denne opgave vil jeg med udgangspunkt i nonprofit-forlaget [Fingerprint] og dets udgivelser undersøge udgivelsernes materialitet, samt forholdet mellem medialitet og læsning. Endelig vil jeg foretage en kritisk diskussion af forlagets profil og udgivelsesstrategi, samt se på forholdet mellem forlagsprojektet og samtidig litterær kultur.

Et form(at)eksperiment - Introduktion til nonprofit-forlaget [Fingerprint]

Forlaget [Fingerprint] kom til verden på Nørrebro i København i 2008. Forlaget ledes af en såkaldt non-redaktion bestående af tre mennesker: Simon Darø, Kristina Stoltz og Kasper Kjeldgaard Stoltz. Forlaget opererer under et manifest, MANIFESTO AF SEPTEMBER 2008, hvor alle de formelle krav til en [Fingerprint]-udgivelse listes (se Bilag 1). Én af forlagets grundidéer er, at dets udgivelser skal være gratis. Formelt må hver udgivelse ikke overstige 2000 ord, de trykkes i formatet A6, og den pågældende tekst skal desuden være skrevet til formålet og ikke mindst til formatet. Alle genrer inden for fiktion er tilladt. Der er ingen redaktionel instans eller proces involveret under udgivelsen, dog udvælges og inviteres forfatterne til at skrive af non-redaktionen. Hver udgivelse (fire stk. om året) bliver trykt i 250 eksemplarer og genoptrykkes *ikke* – dog kan man (stadig gratis) downloade alle udgivelserne fra forlagets hjemmeside i pdf-format. Denne digitale version inkluderer dog ikke udgivelsens omslag, som derfor kun hører med til de eksklusive 250 trykte eksemplarer. Endelig rækker forlaget også ud i den sociale sfære ved at insistere på, at hver udgivelse altid skal udkomme med ”pomp og pragt”, hvilket tager form af en udgivelsesreception på Underwood Ink. (Boghandel,

Bar & Billeder) i København. Til dette arrangement læser forfatteren sit værk op, oplæsningen optages og lægges ud som MP3-fil til fri download på forlagets hjemmeside.

Produkt- og udgivelsesmæssigt spiller [Fingerprint] således på flere utraditionelle tangenter. På den ene side fokuserer forlaget primært på udgivelsen af disse små bøger i et begrænset oplag, på den anden side gør forlaget litteraturen gratis, samt altid tilgængelig digitalt. Med denne udgivelsesstrategi indskriver [Fingerprint] sig ikke blot i en ny medietendens, men også i en tradition, der på eksperimentel vis leger med det trykte bogmedie. Ud fra en forestilling om at: "medier [...] ikke er neutrale, transparente bærere af litteratur" (Brügger, 77) vil spørgsmålet dog nødvendigvis være, om det er muligt at påpege en forskel på den læseoplevelse, man får med den trykte bog og den læseoplevelse, man får med den digitale tekst. Denne problemstilling er netop relevant, fordi [Fingerprint]s trykte oplag på 250 eksemplarer er meget begrænset. Dog viser en opgørelse, at de digitale versioner af udgivelserne er blevet downloadet 1409 gange.¹ Man må således antage, at der er lige så mange – hvis ikke flere – der læser [Fingerprint]-udgivelserne i deres digitale version (dvs. på en computerskærm eller e-bogslæser – eller i en printet udgave).

Et fingeraftryk – Om [Fingerprint]s trykte bøger og deres materialitet

I tilfældet [Fingerprint] kom værket før både idé og forlag, idet non-redaktionsmedlem og forfatter, Kristina Stoltz, blev stillet en opgave, som skulle løses på meget kort tid, og som ligeledes var skabt med henblik på et bestemt "format". Stoltz var nemlig blevet bedt om at performe nogle digte til Copenhagen Jazzfestival i 2008. Stoltz skrev *Hjemstavn nr. 13 – et festskrift* i løbet af 48 timer og fik trykt 50 eksemplarer hos det lokale kopicenter, hvorefter hun impulsivt signerede hvert eksemplar med sit fingeraftryk. Efter opførelsen af digtsamlingen arbejdede Stoltz, K. Stoltz, og Darø videre på den ellers ureflekterede idé, og i marts 2009 blev *Hjemstavn nr. 13* offentliggjort som [Fingerprint]-udgivelse #0 sammen med udgivelse #1, nemlig Viggo Madsens *Ønskebarn – Drama i ét akt*.

¹ Opgørelsen over downloads gælder for perioden 19. marts 2009 til 26. januar 2010, dvs. 1409 downloads på ca. 10 måneder – hvor der altså er afsat 1250 trykte eksemplarer.

Denne spontanitet, impulsivitet og umiddelbarhed går igen i [Fingerprint]s valg af format til dets udgivelser. Alle de trykte udgivelser er nemlig i papirformatet A6 og har et omfang på omkring 20 sider. Bøgernes materielle form understreger således deres fleksibilitet; de passer i en inderlomme og er ikke tunge, ligesom deres korte omfang gør det muligt at læse værket i sin helhed både hurtigt og grundigt. Forlaget betegner selv litteraturen som "Instant Litteratur":

Instant litteratur spiller på et billede af noget sammenkogt, altså en suppe, der har stået og trukket i lang tid, og som er blevet til en lille, meget intens masse. Der er en meget fin dobbelthed over ordet "instant"; for det første er det meget, meget stærkt, for det andet er det meget, meget hurtigt – og det modsatte ville være en meget lang bog [...] litteratur skal selvfølgelig være stærk på alle måder, men det er jo også sjovt at prøve at se, om man kan få en stærk læseoplevelse meget hurtigt. Der kan man selvfølgelig sige, at det bare er fordi, det er oppe i tiden, at alting skal gå så skide stærkt – det ved jeg ikke om det er – eller også er det måske et forsøg på at sige: kan litteraturen ikke også passe ind? Er der ikke nogen form for litteratur, der kan passe ind i den her hurtighed? En masse mennesker afviser at læse bøger, fordi de simpelthen ikke har tid – og så gider de ikke læse bogen, fordi de ikke får den læst færdig, men hvad nu hvis de faktisk kunne nå at læse en bog færdig på deres vej i bussen? Så havde de faktisk muligheden for at få en *fuldendt* læseoplevelse – dét er måske instant litteratur, altså at skabe en fuldendt læseoplevelse – at nå værket til ende i en pause. (Citat Kasper K. Stoltz, se Bilag 2)

Forlagets bevidste valg af dette alternative bogformat forenet med idéen om "Instant Litteratur" kan altså karakteriseres som et forsøg på at få den trykte bog til at passe ind i en kultur, hvor alting skal være hurtigt, mobilt og effektivt. Selvom bogens materielle egenskaber ofte er blevet taget forgivet, understreger [Fingerprint]s formål betydningen af bogens materielle udformning, idet omformningen af mediet ændrer læserens opfattelse af og tilgang til teksten, som bl.a. pointeres af N. Katherine Hayles: "To change the material artifact is to transform the context and circumstances for interacting with the words, which inevitably changes the meaning of the words" (Hayles, 24). Fordi vi netop som læsere er vant til bogens fysiske form, samt håndteringen af den, betyder en ændring af bogens udformning altså, at vi må ændre

vores omgang med den. [Fingerprint]s konceptuelle udspil kan således materielt og medielt ses som forsøget på at skabe et modstykke til den nye bølge af digitale medier, som fx e-bogslæsere.

[Fingerprint]-bøgernes format og ydre leder bl.a. tankerne i retningen af formatet for et pas. Denne association følges helt til dørs i [Fingerprint]-udgivelse #2 *Fingerkys* (2009) af Liv Mørk,² hvor der leges med passet som format og form, hvilket også understreges af udgivelsens undertitel: *et legitimationspapir*. *Fingerkys* spiller yderligere på associationen til pas-formen bl.a. i kraft af, at udgivelsen rummer flere sider, som er gengivelser af autentiske sider i et pas – et pas, som tilsyneladende har tilhørt den portugisiske digter Fernando Pessoa (se Bilag 3). Værkets forfatter- og fortællerposition kompliceres af afsenderen Liv Mørk, der som bekendt er et heteronym, men også af referencen til Pessoa, der netop er kendt for sin brug af en lang række pseudonymer. Referencen til passet og fingeraftrykket som de traditionelt ellers definitive midler til legitimation og identifikation gøres altså både i værket og i den virkelige verden til et komplekst sammensurium af identiteter og stemmer. Lige netop *Fingerkys* nærmer sig således karakter af bogobjekt, som ph.d. Thomas Hvid Kromann beskriver således:

et værk, der direkte (eller i en mere metaforisk forstand) anvender bogmediet til at formidle et indhold, der ikke lader sig isolere fra det medium som den er trykt i eller på. De færreste kan se *bogen* for bare *litteratur*, dvs. bogmediet fungerer konventionelt som et transparent hylster for det skriftbårne indhold, men i (...) bogobjekter fremstår de materielle betingelser som en integreret og uadskillelig del af bogens betydning (Kromann, 2007).³

Fingerkys er altså på alle måder afhængig af at være en [Fingerprint]-udgivelse, netop fordi værket er skrevet til A6-formatet (pas-formatet, om man vil), der igen korresponderer med forfatterens fingeraftrykssignatur. De materielle og medielle aspekter af værket er således en uadskillelig del af dets betydning.

² Den blinde forfatter og tidligere filminstruktør, Liv Mørk er pseudonym for forfatterægteparret Merete Pryds Helle og Morten Søndergaard.

³ Citatet er hentet fra Jørn Erslev Andersens artikel: "Sprog, objekt, lyd og genre". Citatet blev oprindeligt trykt i et bogobjekt, som udkom i forbindelse med Verbale Pupiller – festival for ny poesi og bogmesse for nordiske småforlag i 2007.

Denne karakter af bogobjekt og store vægt på bogens materialitet er dog ikke i lige så høj kurs i de andre – indtil videre – fire [Fingerprint]-udgivelser. Eksempelvis lægger Dy Plambeck i *Gudfar – Et portræt* (2009) vægt på selve formeksperimentet, idet hun bemærker i en såkaldt arbejdsnote, at: ”’Gudfar’ er en her-og-nu-tekst, uredigeret og flosset, den er, hvad den er, hverken værre eller bedre, den er en forfatters fingeraftryk på skrift.” (Plambeck, 2009). At skrive under [Fingerprint]-manifestet lægger altså op til forskellige fortolkninger både form- og indholdsmæssigt, mens formatet og dermed materialiteten forbliver den samme.

Sammenligner man [Fingerprint]s eksperiment med bogmediet med andre lignende projekter, kan man argumentere for et produkt med udpræget læsbarhed – anvendelighed ligefrem – samt for, at [Fingerprint] gør et reelt forsøg på at finde bogens ståsted i en større medieøkologi. Kigger man fx på nyere danske bog-eksperimenter, fremhæves gerne Martin Larsens *Svanesøsonetterne* (2004)⁴ og Peter Adolphsens *En million historier* (2007)⁵ som repræsentanter for forskellige tilgange til bogmediet. Larsens *Svanesøsonetterne* lægger sig i forlængelse af 1960’erne og 1970’ernes enkeltstående eksperimenter med bogen og dens materialitet, der i højere grad tangerer kunstgenstande end læsbare objekter. Modsat arbejder Adolpsen i *En million historier* med den traditionelle bogs – eller kodekets – rammer, som netop forsøges opløst i dette eksperiment. I værket er der lagt vægt på interaktivitet – det er læseren, der vælger vejen og dermed historien – ligesom de materielle grænser opløses, ved at siderne er skåret op, hvorved værket: ”via sin mediematerialitet sætter uafsluttedheden [...] og interaktiviteten i centrum.” (Brügger, 88). I denne kontekst synes [Fingerprint]-udgivelserne i højere grad at appellere til den moderne læsers behov ved at være i et format, som faktisk kan finde en plads i en travl hverdag hos de fleste mennesker – modsat fx *En million historier*, som det ville tage 694 døgn

⁴ *Svanesøsonetterne* er i sin fysiske form en kasse med sammenkrøllede lapper papir. På hver lap er der et digt, som er et udkast til et digt i en sonetkrans. Man kan vælge at folde lapperne ud og læse digtene eller man kan betragte *bogobjektet*, som det er i al sin ”forkastethed”.

⁵ *En million historier* er inspireret af den franske digter Raymond Queneaus digtsamling *Cent mille milliards de poèmes* (1961). Bogen har 10 sider som er skåret vandret op i 6 strimler med tekst på. Strimlerne er nummeret fra 0-9. Der er altså mulighed for at læse 1 million historier i dette kodeks.

uafbrudt læsning at læse til ende.⁶ Selvom [Fingerprint]s bøger skiller sig ud fra andre udgivelser, kan man dog alligevel sige, at projektet og bøgerne er et forsøg på at tilpasse sig.

Til trods for at jeg – for at undgå forvirring – i det foregående har omtalt [Fingerprint]s udgivelser som bøger, kan man dog stille spørgsmålstegn ved, hvorvidt udgivelserne overhovedet kan karakteriseres som bøger i traditionel kodeks-forstand. Udgivelserne består nemlig af et antal ark og et kraftigere omslags-ark, som er falset og sat sammen i ryggen med to hæfteklammer. Det traditionelle kodeks består derimod af ark, som er foldet på midten som små hæfter og derefter limet eller bundet sammen og forsynet med et omslag. [Fingerprint]-udgivelserne divergerer således fra det traditionelle kodeks – eller bogen, som vi kender den – i måden udgivelserne er bundet sammen på. Materielt set burde [Fingerprint]-udgivelserne derfor i stedet betegnes som hæfter. Der ligger dog en vis pointe i at omtale [Fingerprint]-udgivelserne som *bøger*, idet et *hæfte* ofte konnoterer katalog, reklame, brochure, medlemsblad eller lignede – dvs. tryksager, som er billige eller gratis, forbigående og ikke mindeværdige. Bogen er derimod stadig – selv i vores digitale tidsalder – forbundet med en vis status, både som begreb og som medie. Derfor er brugen af benævnelsen *bog* med til at understrege værkernes seriøsitet, afrundethed og kvalitet, og kan måske derfor være med til at gøre værkerne mere appellerende til den brede læserskare.

Forlagets paradoks – Om [Fingerprint]s udgivelser i bog- og webmediet

Efter hidtil at have fokuseret på udgivelsernes materialitet som trykte bøger vil jeg nu også rette opmærksomheden mod [Fingerprint]s brug af de digitale medier, herunder især den strategiske brug internettet som et alternativt led i dets foretagende.

Alle [Fingerprint]-udgivelserne lægges ud som pdf-filer til gratis og ubegrænset download på forlagets hjemmeside. Som Kasper K. Stoltz siger, er den digitale version: ”fuldstændig skrælet for æstetik, til gengæld er den supertilgængelig og har ikke nogen begrænsning i sig” (Citat K. Stoltz, Bilag 2), hvormed han mener, at den digitale version ikke inkluderer udgivelsernes omslag, ligesom de trykte udgavers materialitet

⁶ Jf.

http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Dansk_litteratur/Efter_1940/Peter_Adolphsen

– altså det særprægede trykte A6-format – går tabt. Vælger man nemlig at printe pdf-udgaven på en printer, kommer teksten ud på A4-ark, som skal foldes og skæres til, hvis man ønsker det samme materielle format som det trykte.

[Fingerprint]s udgivelsesstrategi bygger på en dobbelthed, som også er begyndt at gøre sig gældende på andre felter. Dobbeltheden kan dog også beskrives som et formålmæssigt paradoks, idet forlaget ønsker at udgive og skabe æstetiske og unikke produkter, samtidig med at det ønsker litteraturen udbredt og tilgængelig for alle. Den trykte [Fingerprint]-udgivelse gøres altså eksklusiv, idet den ikke genoptrykkes og kun findes i 250 eksemplarer, hvorimod internettet bruges strategisk til at gøre "råmaterialet" digitalt tilgængeligt. Det kræver således en ekstra indsats af få fat på den eksklusive version.

Som nævnt finder man denne dobbelthed både formålmæssigt, men også i brugen af medier i andre brancher, bl.a. er det en synlig tendens indenfor musikbranchen.⁷ I artiklen "Vinyl returns in the age of MP3" (2008) undersøger David Browne årsagen til stigningen af salget indenfor vinylplader eller LP'er.⁸ Et voksende antal forbrugere vælger nemlig at bruge ekstra kræfter og penge på at købe LP'er frem for fx CD'er. LP'er har – ligesom de trykte [Fingerprint]-udgivelser – karakter af samleobjekter; de har en æstetisk kvalitet, bl.a. pga. deres ofte eksklusive *cover art* og deres betydelige format. Der kan ligefrem være en økonomisk gevinst i at erhverve sig visse udgaver, fordi de stiger i værdi. Browne beskriver også, hvordan der er opstået en kultur omkring vinylpladen, som vægter mediets aura og karisma: "LPs demand attention." (Browne, 2). Det kræver nemlig en indsats og et engagement at høre LP'er: Pick-up'en skal placeres rigtigt, pladen skal støves af, vendes osv. Der er således en større fysisk kontakt med mediet og således også med musikken. Det er netop denne kropslige erfaring, den voksende kultur af LP-forbrugere nyder: "It's about as real as you can get [...] We're all taking music for granted because is it so easy to push a button. I mean, come on – music should be fun." (Browne, 2).

⁷ Man ser også en lignende tendens indenfor fotografi, hvor en hel subkultur af både professionelle og amatørfotografer eksperimenterer med analogkameraer, se bl.a. <http://www.flickr.com/analog/>

⁸ Ifølge Brownes artikel er salget af LP'er i USA steget fra 858.000 i 2006 til næsten 1 million solgte LP'er i 2007. Salget for 2008 så på daværende tidspunkt ud til at stige til 1,6 millioner.

For vinylpladen har den digitale teknologi, som ellers på den store skala har udkonkurreret mediet, på sin vis været med til at genoplive det som et håndgribeligt og anvendeligt modstykke. Det er nu muligt fx at konvertere LP'er til MP3-filer via pladespillere med USB-port, ligesom mange kunstnere belønner køberne af LP-formatet med gratis download af det pågældende album i MP3-format. I [Fingerprint]'s tilfælde er den digitale teknologi, som projektet ellers kan siges at modarbejde, ligeledes med til at hjælpe til projektet udbredelse. Det digitale pdf-format har netop den egenskab, at den både kan læses på en skærm og printes ud, således at teksten og dens typografiske særpræg trods alt forbliver den samme. At "investere" i det eksklusive medie betyder derfor ikke, at man afviser de digitale mediers egenskaber og fordele.

I [Fingerprint]'s model for brugen af bog- og webmediet ligger der ligeledes en påfaldende, næsten profetisk foregribelse af Jeff Gomez' teori om den trykte bogs skæbne i den digitale tidsalder. Selvom titlen på Gomez' bog *Print is dead – Books in our digital age* (2008) lyder ildevarslenende og melodramatisk fra et nutidigt perspektiv, erklærer Gomez ikke bogen død lige med det samme. Gomez pointerer dog, at fordi det bliver mere almindeligt at læse på nettet, så vil bogen netop *ikke* uddø. Bøger vil blive samleobjekter og ikke fortællingens primære medie: "In the face of digital reading's dominance, books will turn into specialized taste, an art form." (Gomez, 176). [Fingerprint]'s projekt kan – hvis Gomez teori vel at mærker viser sig at holde stik – siges at inkarnere fremtiden for den trykte bog, idet den indlejrede dobbelthed mellem den eksklusive trykte bog og den altid tilgængelige digitale tekst tilgodeser den brede – og måske fremtidige? – læserskare.

Om medialitet har en betydning for læsning findes der dog ikke noget entydigt svar på, måske fordi vi netop nu befinder os i en overgangsperiode, hvor bogen stadig er litteraturen naturlige udfoldelsessted, men hvor flere og flere fx læser deres nyheder eller magasiner på nettet. At læse litteratur i digitale medier er dog ikke længere noget, man kan se bort fra, fordi især e-bogslæsere som Amazons Kindle og Apples iPad har egenskaber, som langt overgår den trykte bogs. De digitale medier er appellerende pga. deres mobilitet, tilgængelighed, søgbarhed og pladskapacitet. Gomez uddyber ligeledes, hvordan de digitale medier kommer til at ændre vores læsevaner, fordi de giver mulighed for at gøre litteraturen til en del af den sociale interaktion, som de fleste

allerede indgår i via internettet, såsom fildeling, chat, Facebook-netværk osv. Han taler sågar om et paradigmeskifte, fordi muligheden for interaktivitet som fx brugen af link-strukturer, notatfunktioner, samt integrationen af flere medier i samme materiale vil udkonkurrere bogens medialitet. Gomez argumenterer desuden for *fortællingens* ophøjede status hos læserne og plæderer således for indholdets forrang over ethvert medie: "Books are just husks, 'souvenirs' if not trophies [...] and yet what has an effect on us is the story" (Gomez, 167).

I den modsatte grøft finder man N. K. Hayles, der netop mener, at medialitet og materialitet har en betydning for læsningen og dermed for forståelsen af et værk. Hun mener, at vi skal forstå: "literature as the interplay between form, content and medium" (Hayles, 31). Et værk og dets betydning – litteraturen – skabes således i læserens fysiske og intellektuelle interaktion med det fysiske medie, tekstens form og teksten selv. Kognitionsforskningen, herunder kognitiv semiotik, mener i den forbindelse også at kunne påvise, at den kropslige erfaring er essentiel for menneskets erkendelse og betydningsdannelse. Ud fra dette perspektiv kan man, modsat Gomez' argument for fortællingens singulære status, argumentere for, at læserens kropslige erfaring også må have indflydelse på læsning og betydningsdannelse.

I kraft af [Fingerprint]'s udgivelsesstrategi placerer forlaget sig i princippet i begge lejre i forhold til forbindelsen mellem medialitet og læsning. Til trods for at litteraturen gøres tilgængelig digitalt, lader det trykte medie dog til at have fået en privilegeret status hos forlaget. Forlagets inviterede forfattere bedes netop ikke om at skrive til et digitalt format, men til papirformatet A6, ligesom den digitale version af udgivelserne er stort set identiske med de trykte.

Nonprofit-forlaget [Fingerprint] i over- og underskoven

Forlaget [Fingerprint] repræsenterer på flere måder en hel bevægelse af små forlagsprojekter, som på hver deres måde skaber kontraster til de dominerende tendenser på bogmarkedet og til den herskende forlagsbranche. Radioprogrammet *Skønlitteratur på P1* dedikerede endda et helt program til emnet med den illustrative titel: "Det spirer i bogforlagenes underskov," d. 5. december, 2009.

Denne underskov af små danske forlag eksperimenterer med bogmediet på forskellige måder. Flere vælger at arbejde med deciderede bogobjekter, som fx det spritnye forlagsprojekt Forlaget Korridor, der arbejder med 'ord' betragtet som et mulighedsfelt, der kan rummes af mange medier. Dette ses også i deres første udgivelse: *NNV Korridorer - en tekstsamling* (i ord, i lyd, i billeder). Udgivelsen består helt konkret af en papæske med små hæfter og CD'er. I samme boldgade finder man bl.a. udgivelser fra Forlaget Basilisk (fx Martin Larsens *Svanesøsonetterne*) og Forlaget Hurricane (fx postkortserien "Short stories" (2009)). Andre småforlag vælger dog ligesom [Fingerprint] at eksperimentere med det mere traditionelle bogformat. Eksempelvis har forlaget After Hand genoptaget serien *Edition After Hand Pamphlet*, som er en serie periodika, der for hver udgivelse arbejder med forskellige materialer og alternative tekstformater. [Fingerprint]-udgivelsernes litteratur i lommeformat går også igen hos Forlaget Basilisks B16-serie.

De små forlag pibler altså frem i en tid, hvor etablerede forlag ellers fusionerer eller bliver samlet som underafdelinger af hele mediekonglomerater, som det bl.a. ses i USA. At de små forlag sætter sig i opposition til dominerende virksomheder, som fx forlaget Gyldendal er tydeligt både i deres valg af litterære projekter og udgivelsestyper, men også i valget af forfattere og genrer (som fx lyrik), som etablerede forlag ikke tør satse på. De små forlagsprojekter hører således ind under den forlagskategori, der med Pierre Bourdieus ord: "is oriented to the accumulation of symbolic capital" (Bourdieu, s. 142). Altså foretagender, der orienterer sig mod kunst for kunstens skyld, modsat rent kommercielle forretninger. Dette understreges også især i kraft af forlagenes udgivelser, der, som det også ses hos [Fingerprint], ofte får karakter af samleobjekter, som på sigt kan stige i værdi. Måske af samme grund er det netop muligt for disse små forlagsprojekter at eksistere og ikke mindst fungere, fordi de kan leve på fondspenge fra fx Kunststyrelsen – men selvfølgelig også fordi deres alternative udgivelser er billige at lave.

[Fingerprint] lader dog til at være et enestående foretagende i et økonomisk perspektiv, idet ingen af de andre alternative udgivelser er gratis. Det er netop også dette aspekt ved [Fingerprint]-projektet, der skurrer mod traditionelle opfattelser af forlagsvirksomheder. Desuden er forlagets officielle afskrivning af den redaktionelle instans også divergerende fra traditionel forlagsvirksomhed. Til trods for denne

afskrivning kan man dog sige, at forlagets non-redaktion har en vis redaktionel rolle, idet det er non-redaktionen, der udvælger og inviterer forfattere til at skrive under [Fingerprint]-formatet, ligesom selve [Fingerprint]-manifestet udgør en slags redaktionel-retningslinje, som forfatterne skal rette sig efter.

Forlagets brug af manifestet afføder naturlige associationer til dogme95-bevægelsens regler eller den tidlige avantgardes manifeste. At trække en linje til den tidlige avantgarde er da også nærliggende i kraft af forlagets brug af et bogformat, der ligesom avantgardens foretrukne medie meget vel kunne betegnes som en pamflet. [Fingerprint] beskriver også sit foretagende med en næsten programmatisk retorik: "Interessen er det umiddelbare. Fascinationen det spontane."⁹ Men hvad der dog synes at tale for [Fingerprint]-projektet som noget andet og mere end "et kollektivt kunstværk" (Grunz, 34) er dog netop dets målsætning omkring udbredelsen af litteraturen som noget af det vigtigste. Der er altså tale om et ønske om at udbrede kendskabet til en række forfattere, der, fordi de ikke er nye, debuterende eller sensationelle forfattere, ikke nyder en særlig stor mediebevågenhed. [Fingerprint] arbejder altså ud fra en oppositionel forestilling om, at det er muligt for den trykte bog at finde et ståsted i det ellers dominerende digitale mediebillede, men også ud fra et entusiastisk ønske om at udbrede og styrke kvalitetslitteraturen, samt udbrede kendskabet til forfatterskaber, som ikke er sensationelle mediedarlings, ved at lade deres tekster udkomme i et utraditionelt og måske mere opsigtsvækkende format.

Konklusion

Nonprofit-forlaget [Fingerprint]s eksperiment med bogformen og bogformatet kan i bred forstand siges at tvinge både læser og forfatter til at forholde sig aktivt til bogen som medie – man kan måske ligefrem tale om en appel til gentænkning af vores håndtering af bogen som medie. Forlagets formeksperiment sætter netop bogens status på dagsordenen, idet det lille bogformat udgør et forsøg på at få den trykte kvalitetslitteratur til at passe ind i en større digitaliseret medieøkologi, hvor underholdning skal være lige for og ligetil.

⁹ Jf. <http://www.forlaget-fingerprint.dk/udvaelgelse.html>

Forlagets projekt har dog nogle udprægede iboende paradokser som bl.a. bygger på, at de ønsker at skabe små eksklusive værker og alligevel ønsker de, at litteraturen skal nå ud til den bredest mulige læserskare. Der ligger således også et paradoks i forlagets ophøjelse af det singulære trykte værk og brugen af den reproducerbare pdf-fil. I den forbindelse kunne det have været interessant at undersøge forlagets udgivelsesstrategi ud fra Walter Benjamins teori om kunstværkets aura, ligesom en nærmere diskussion af værkbegrebet ville have kunne bidrage til en yderligere udredning af forholdet mellem den trykte og den digitale udgivelse. Formålet med denne opgave har dog været at undersøge udgivelsernes materialitet, samt betydningen af læsning i de forskellige medielle versioner. Det har således været muligt at se nærmere på forlagets udgivelsestrategi og forlagsprojekt som del af en større modbevægelse i nutidig dansk litterær kultur.

Litteraturliste

- Adolphsen, Peter: *En million historier*. København: Samleren, 2007.
- Andersen, Jørn Erslev: "Sprog, objekt, lyd og genre" i Iversen, Stefan, Mønster, Louise, Thomsen, Mads Rosendahl (red.): *Passage 63*. Århus: Aarhus Universitetsforlag [under udgivelse], 2010.
- Bourdieu, Pierre: "The Market for Symbolic Goods" i *The Rules of Art*. Cambridge: Polity Press, 1996.
- Browne, D.: "Vinyl Returns in the Age of MP3" i *Rolling Stone* nr. 1054, 12.06.2008.
- Brügger, Niels: "Bogen som medie" i *Passage 48*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Gomez, Jeff: *Print is dead – Books in our Digital Age*. London: Macmillan, cop., 2008.
- Grunz, Martin E. O.: "Op på kværnen" i *Vision* nr. 4, 2009.
- Hayles, N. Katherine: *Writing machines*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2002.
- Larsen, Martin: *Svanesøsonetterne*. København: Forlaget Basilisk, 2004.
- Mørk, Liv (#2): *Fingerkys – et legitimationspapir*. København: [Fingerprint], 2009.
- Plambeck, Dy (#3): *Gudfar – et portæt*. København: [Fingerprint], 2009.
- Ryum, Ulla (#4): *Dengang engang – et eksistenspapir*. København: [Fingerprint], 2009.

Websites

www.forlaget-fingerprint.dk (26.05.2010)

www.forlagetkorridor.blogspot.com (26.05.2010)

www.afterhand.blogspot.com (26.05.2010)

[http://www.denstoredanske.dk/Kunst og kultur/Litteratur/Dansk litteratur/Efter 1940/Peter Adolphsen](http://www.denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Dansk_litteratur/Efter_1940/Peter_Adolphsen) (26.05.2010)

<http://www.flickr.com/analog> (26.05.2010)

Radioprogram

"Det spirer i bogforlagenes underskov" i *Skønlitteratur på P1*, 05. december 2009 kl. 14:03 på P1. Tilrettelæggelse: Klaus Rothstein, Nanna Mogensen, Line Dangkel. Medvirkende: Bering Haarup, Susanne Staun, Mads Eslund, Simon Darø, Gerd Laugesen.

Bilagliste

Bilag 1: [FINGERPRINT] MANIFESTO AF SEPTEMBER 2008

Bilag 2: Interview med Kasper Kjeldgaard Stoltz

Bilag 3: Liv Mørk: *Fingerkys – et legitimationspapir* (2009) (downloadet som pdf-fil fra forlagets hjemmeside).